

GALICIJSKE PRIČE

GALICIJSKE PRIČE

Andžej Stasjuk

S poljskog prevela
Biserka Rajčić

HELIK S

Naslov originala
Andrzej Stasiuk:
OPOWIEŚCI GALICYJSKIE

© Andrzej Stasiuk 2001
© Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main 2002
All rights reserved and controlled through
Suhrkamp Verlag Berlin
Copyright © 2014. za srpsko izdanje, Heliks

Izdavač
Heliks

Za izdavača
Brankica Stojanović

Urednik
Bojan Stojanović

Lektor
Vesna Đukić

Štampa
Artprint Media, Novi Sad

Tiraž
1000 primeraka

Prvo izdanje

Knjiga je složena
tipografskim pismom
Janson Text

ISBN: 978-86-86059-69-7

Smederevo, 2015.

www.heliks.rs

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

SADRŽAJ

Juzek	7
Vladek	15
Kovač Gavran	21
Janek	27
Mesto	35
Košcejni	43
Levandovski	49
Kafana	55
Starica	62
Ridi narednik	68
Noć	75
Mariška	82
Ispovest	89
Druga noć	96
Kraj	107
<i>Andžej Stasjuk pripovedač</i>	<i>III</i>

Juzek

Četrdeset i kusur godina, lice lukavog lisca, a telo osušeno kao u sarage. Poslednji traktorista na Državnom poljoprivrednom dobru, jer je to poslednji traktor, novih više neće biti. Nikada. Međutim, Juzek ne zna za tu reč, ona pripada oblasti uobrazilje, i na starinski način, makar i po nepomičnom vremenu, pokušava u gvozdeno truplo da udahne malo života. Jer, njegov traktor se kreće samo zahvaljujući tome što Juzek zna šta da odvrne.

– Kog će mu đavola generator, kad i tako ne ume da vozi – mrmlja u sebi, u egipatskoj tmuni, operišući ključem „devetnaesticom“, precizno kao Kinez štapićima. Za časak, prebacice svoju starudiju, podmazaće odvrnute šrafove blatom i niko ništa neće primetiti.

U pejzažu odlazećeg sveta, među ostacima mašina, nepomičnih mehanizama, između zardale sejačice i tihe i hladne kovačnice, njegova figura je sačuvala pokretljivost. Ima četrdeset i kusur godina i već je star. Pamti vremena raja.

– Čoveče! Dovezi cement, odvezi vunu, pa opet idi po đubre, pa po naftu. Kupci su se čak tukli, jer je privatnik tada mogao da dobije šut, a ne džak cementa. S obzirom da ovde u računanju niko nije bio dobar. Stari takođe nije mogao da priskoči u pomoć, ako nekom nije išao naruku. Da li usporiti? A ko bi mu otišao u onu Ukrajinu? A sada...

Odmahuje rukom, pokazuje ofucano sedište i polazi. Nevin kao anđeo, kao dete, kao biće iz vremena kada je Bog samo razmišljao o ideji greha.

Ovi lišeni nasledstva žive u sadašnjosti. Ako imaju neku prošlost, ona je samo sećanje, neodređena kao što je budućnost.

Doputovao je odnekud blizu Limanove. Ne sam. Dovedli su ga roditelji, kad je imao samo nekoliko godina. U potpunoj pustoši mogao je da vidi i upamti stvaranje sveta. Državno poljoprivredno dobro bilo je istinski kosmos. Tu se dolazi na svet, živi i umire. Nema osam sati rada u fabrici, vožnje tramvajem, a nakon toga privatnosti u kući. Ista lica na poslu, ista na blatnjavom putu koji je promenada, trg, mesto sastajanja i tučâ. Ne dolazi niko, s vremena na vreme neko odlazi. Čak su kasarne prolazne, jer se u njima čeka vreme mira.

Kakvom su pameću bili obdareni prvi ljudi? Po svoj prilici, obrnuto proporcionalnom u odnosu na slobodu. Ta zavisnost nas, više od bilo koje druge, približava životinjama.

Dok smo nekada odlazili u birtiju, upitao sam ga šta će mu ona ćuskija. – Tamo ne poznajem sve. Ne znam ko je prijatelj, a ko neprijatelj.

Jednom sam ga zatekao u jarku. Jednostavno je spavao u svom traktoru prevrnutom na bok. Uopšte, često je ostajao da spava tamo gde ga je uhvatio san.

Dakle, bio je potpuno prepušten čulima i opreznosti, brzom rezonovanju u korist trenutka. „Kada ješ, onda jedi. Kada piješ, onda pij.“ Takva uputstva daju učitelji pristalicama zena. Po svoj prilici izazvali bi u Juzeku iskren smeh. Učitelji gube silno vreme na otkrivanje osnovnih istina. Prema

tome i on je primenjivao refleksiju, ako je mogla da donese ohrabrenje.

Jednoga dana sreo sam ga u šumi. Sedeo je na svom traktoru, pritiskao gas do daske i lagano tonuo u močvaru. S optimizmom pijanca verovao je da će se izvući iz blatnjavog bezdana, iako mu je blato već upadalo u gumenjake. – Mirno. Takav je život – ponavljao je s vremena na vreme. – Ponekad nešto uspe, ponekad ne.

Jednostavni umovi po svoj prilici lakše izlaze na kraj sa interpretacijom stvarnosti. Civitet Državnog poljoprivrednog dobra zasnovan je prema načelčićima zajednice. Služeći se Okamovom oštricom¹, Juzek je izvukao krajnji zaključak iz formule „svakom prema potrebi, od svakoga prema mogućnosti“. Taj postulat u biti nije pretpostavljao nikakva ograničenja. Mada, čovekove mogućnosti su teško odredive, njihova prezentacija odgovara određenim okolnostima i kontrolisana je razumom. A šta tek s potrebama, čiji su koreni u mračnoj i bezumnoj volji?

Prema tome, davao je koliko je hteo, a uzimao koliko je mogao, prilagođavajući racionalnu filozofiju čovekovoј plahovitoј prirodi.

Imam nejasno predosećanje u vezi sa sistemom, čija daleka filijala je bilo Juzekovo Državno poljoprivredno dobro, da se nije raspao zahvaljujući suprotstavljanju malobrojnih, koji su posedovali sublimirajuću vrlinu, istinu i čovečnost. Te vrednosti su, naravno, lepe, ali odviše apstraktne i nedovoljne za konstruisanje životne egzistencije. Logična, mehanička, kao i apstraktna struktura sistema rasula se u paramparčad, jer

¹ Okamova oštrica – prema učenju engleskog filozofa i teologa Vilijama Okama (oko 1300 – oko 1350), intuicija je osnova naučnog saznanja. Stoga je Okam negirao mogućnost naučnog dokazivanja religijske istine. (*Prim. prev.*)

su u njoj živeli Juzek, njegova braća i sestre, legion lišenih nasledstva i oslobođenih mučnih obaveza morala, religije i pamćenja.

Predani instinktima, udubljeni u podsticajno mrmljanje prirode, činili su masu koju nije mogla da izrazi ni najluka-vija struktura.

Jednoga dana, zimus, tako sam se bio ukopao da se i pored pokretanja sva četiri točka nije moglo ni nazad ni napred. I, upravo on je prolazio. Privezali smo konopac i vukao me je kroz kilometarski snežni smet. – Častiš pićem – reče u šali, iskrivivši u smešak ono svoje lisičje lice. Ozbiljno mu odgovorih: – Častim – i krenusmo na piće.

Birtija bejaše ledena i prazna, samo je kelnerica stajala iza piramide krigli koja je ličila na ledenu prizmu. Posle treće ture, u Juzekovo telo stupi duh Rejmonda Rasela i kroz njegova usta poče da diktira nekakav skrpljen, štopovan *Locus Solus*. Potpuno isto kao kad bi pisac hteo da nadoknadi omalovažavanje koje je doživeo u prethodnom otelovljenju. S tim što je rafinirane zvučne i značenjske asocijacije taj duh zamenio nekim logopedskim ključem, koji omogućuje lakoću sastavljanja nekoliko stotina reči, jer manje-više toliko sadrži Juzekov rečnik, u skladne nizove, pomoću kojih se može opisati postojanje u celini. Ovde je reč o komoditetu jezika, o doslovnoj lakoći manipulisanja tim komadom mesa u ustima. Juzek ne muca, nikada ne zastaje, čini se da uvek pogađa u srž stvari, jer ništa ne ispravlja i ne precizira. Juzek seda i posle jednog decija potpuno se pretvara u govor koji deluje na svet, na celokupnu stvarnost, a mogao bi da deluje i na kosmos, kao carska voda na metale. Nestaje sled događaja, nestaju uzroci i posledice i nestaje greh, istovremeno s

pričom. Sve se događa istovremeno, započinje pre vremena i završava se pre nego što počne. Sledećim čašicama Juzek usmrćuje vreme, izvodi nekakvu sumanutu obdukciju, koja obnažuje taj slabašan skeletić, na kome širim napore, dostignuća, planove i nade. U tom potoku nestaje i sam Juzek kao granica između onoga što je bilo i onoga što će tek biti. Naravno, za stolom se drži s nonšalancijom koja neprestano raste, oslanja se o naslon i sa slično rastućom požudom puši cigaretu, da se čini da se s unutrašnje strane obrazi dodiruju. Međutim, njegovo postojanje postaje problematično. Sa ose vremena nestaje nulta tačka. Nakon jednog sata, posle pražnjenja flaše, tokom ispijanja milosrdnih piva menja moje ime u neko drugo, u davnašnje, koje je imalo učešća u njegovom životu. Časak kasnije ponovo ga nalazi i poziva me u budućnost, u prolećni lov na pastrmke, koje su se pojavile u njegovoj glavi kao daleka reminiscencija iz detinjstva, koja u vidu prikolice vuče nekoliko drugih pripovesti. To je čestar račvajućih staza. Juzek ne bira put. Ide tamo kuda ga ponesu prijatni slogovi, slična imena ili slučajan pogled nekog pijanca.

Tada Juzek, danas ili sutra, pliva kao riba u okeanu. Njegov trag uvek poprima oblik dvostruke omče beskonačnosti. Naginje flašu i klokoćući ispija pivo, a zajedno s pivom vlastiti rep, jer je Juzek drevna zmija, možda Levijatan, ili varijanta haosa, s kojom Bog i pored proticanja vremena ne uspeva da izađe na kraj, a možda to nije hteo, da nam odviše ne bi olakšavao zadatke.

Na kraju, kao da je postao svestan da ga samo gest može osloboditi logoreje, ustaje, uspostavlja ravnotežu, traži šal, ali ga ne nalazi, jer mu ovaj visi na leđima kao veliki zeleni gušter, nešto mrmlja i izlazi.

Seda na traktor, koji će kao iskusan konj povesti pospahnog kočijaša ka sledećim sitnim verolomstvima, prevarama i eskivažama, tim tajnama nezavisne egzistencije. Jer, Juzek je nezavisan, pa čak i ako je njegova sloboda sadržana u nekoj nužnosti, on o tome nema pojma.

S istom slobodom prepušta se nekolikim omiljenim osnovnim gresima, sa kojom se nedeljom ujutru pojavljuje u crkvi. Stoji pred oltarom u teget pantalonama, beloј košulji i zelenom sakou – sve svečano i od sintetičkog materijala. Kada klekne, krsti se, iskre električnog pražnjenja poskakuju s tihim pucketanjem. Deca umivena, žena očešljana, nikakvih šaputanja i gurkanja. Sto je jednostavan, prekriven čipkanim stolnjakom i Juzek zna, mada toga nije svestan, da i on ima učešće u opraštanju, da je u aritmetici sveta svakom grehu pisana i mrvica bele hostije. Zbog toga je njegovo lisičje lice mirno. On je kako treba. Prepušta se toku stvari. Juzek – istovremeno haotično i kosmičko biće. Nikakve krajnosti ga se ne dotiču. Kada se ceremonija završi, kada božije bude predato Bogu, vratiće se u svoj svet. Dim cigareta, „popularnih“, pomešaće se s mirisom ugašenih sveća i tamjana, jer će muškarci pustiti napred žene, a sami će se posavetovati pokraj crkvenih vrata. Posavetovaće se u vezi s ostatkom slobodnog dana.

Sa mesta na kome se nalazi hram, Državno poljoprivredno dobro se vidi kao na dlanu: beli, ravan breg koji se blago uzdiže iznad horizonta koji se završava šumskim grebenom. Nekoliko zgrada – teških barki, obraslih lišajem, bednih, zaglibljenih na putu u nigdinu, zaustavljenih na gigantskom belom talasu. Čileri za drva, štale za seno. Oprana odeća na konopcima, jedan komad se s drugim s treskom sudara, kao komadi smrznutog mesa. Vetar iznad planinskih prevoja nosi snežne oblake. Tako Juzeku izgleda svet. Bezoblična, apatična

stvarnost, u kojoj gravitacija na ravnici dodiruje predmete i tela. Vreme je loptasto – što najbolje znaju žene. Po njima, deli se na devetomesečne cikluse. Između jednog i drugog porođaja prihvataju jaganjce kad se ovce jagnje, a neke od njih postižu određenu sličnost sa životinjama, kada je reč o broju porođaja. Petoro, sedmoro, devetoro dece, u svakom slučaju dosta, da bi se uverilo da je život samo beskonačan lanac rođenja i smrti. Da bi se izvukao iz tog kruga, potrebna je vrlina ili prestup. Ono prvo Juzek razvija onoliko koliko je potrebno za postojanje među ljudima. Čini to umereno i uzgred. Ali kad izgovori ono svoje: – Ala smo se naljoskali! – ili kad opisuje „Gomulkinu“ ili „Gjerekovu“ epohu s tačke gledišta broja krađa i lakoće njihovog obavljanja, u njegovom glasu odjekuju nimalo pritajen ponos i zadovoljstvo. Kao da su ta dela mera suvereniteta, kao da pomoću njih spasava svoje individualno postojanje i pridaje mu smisao.

Poslednji put video sam ga letos. Pantalone od cviliha², potkošulja i izbledela crna beretka. Ten bronzane boje, a u ustima večno tinjajuća pljuga. – Frajeru, Pepici mi nagrdili traktor. Hteo sam da im smrskam njokalice, ali nijedan nije hteo da se bije. – Kosio je tada livade pokraj same slovačke granice. S jedne strane poljsko, s druge strano Državno poljoprivredno dobro. Oni tamo kosili su crvenim zetorima³, zatvorena kabina s prigušivačem buke, unutra radio, XXI vek. Kad su ugledali Juzekovu olupinu, valjali su se od smeha.

Nedelju dana kasnije više ga nije bilo među živima. Bilo je leto tokom koga je sunce alizarinsko plavo pretvaralo u

² Cvilih – vrsta čvrstog lanenog, kudelnog ili pamučnog platna, od koga su se šila radnička odela, posteljina i rublje. Prevodi se i kao keper, drilih, dril. (*Prim. prev.*)

³ Vrsta čeških traktora. (*Prim. prev.*)

belo. Dvanaest sati na žezi, mašina usijana kao peć. Drugari su ispričali kako tog dana nije bilo ničeg za piće. Ni kapi domaćeg vina i piva. Usred podneva Juzek je isterao žabe iz bare i napio se vode. Po svojoj prilici ubila ga je ta otrovna tečnost.

Kada su lekari u bolnici pregledali njegovo telo, utvrdili su da liči na nekog ko ima najmanje sto godina.

Svaki put kada razmišljam o njemu, upitam se da li je doživeo spasenje. On i gomila njemu sličnih. Jer, u izvesnom smislu bili su novo pleme, narod do koga nije doprla dobra novina, a ni bilo koji novi apostol Pavle. Ona crkva na brdu, u koju je odlazio nedeljom, predstavljala je svedočanstvo o dualizmu sveta. U nju se moglo ući, sprati krivica, da bi se ponovo zagnjurilo u stvarnost, u kojoj su kategorije vrline i greha neprozirne, međusobno se prožimaju, kao što su to činile tama i svetlost uoči prvog dana stvaranja sveta. Zar u Juzekovoj glavi nije mogla nastati intuicija, na osnovu koje je hram licenciran od strane okružujućeg haosa? Da li je onda ustanovljen zbog toga da se on, Juzek, može jednom u nedelji da prepušta psihoterapiji koja osigurava spokojstvo duše?

Vladek

Selo kao selo. Trokilometarska zmija zgrada rasipa se, puca, kasnije ponovo sjedinjuje u jedinstvenu građevinu. Beton, drvo, propali krovovi, ostaci plotova i gvozdenih ograda balkona, ostavljaju sramni osećaj bede i čežnje za televizijskim svetom. Asfaltni put jedva se očehava o ivicu građevina, jedva je dotiče. Tako je čak bolje, jer su iskrpljen, pošljunčan put, glavnu arteriju, zauzeli deca i psi. Prepuštaju se zajedničkim igrama i nijedno brzo vozilo ne ometa tu simbiozu. Ponekad samo traktor, mada je traktor spora i pitoma mašina.

Tamo negde, u sredini tog lanca kuća, nalazi se Vladekov kućerak, blago natrula karika, ni bolja ni gora od drugih. Jer, one nove, bele, poneke dvospratne, deluju nekako nadmeno i neumesno u vodoravnom pejzažu – planine, drveće, kuće – koji sasvim prirodno teži padu, u skladu sa zakonima erozije.

Dakle, Vladek, ulegnut krov kuće, žena i dvanaestoro dece. Vladek ima četrdeset godina, pa je to gotovo biblijska plodnost, premda ovde to nije ništa neobično. Uvek je tako bilo – malo ulaganje a opipljiva dobit. Zemlja je najradije rađala kamenje, njihove pravilne gomile pokrivaju međe, osim toga po koja ovca, dve krave, dok je žito, po pravilu, umetnost radi umetnosti, a možda iz navike, jer osim kosidbe livada i gajenja krompira treba još nešto raditi. I tako će se blagostanje očitovati u vidu većeg ili manjeg siromaštva.

Prilikom podele duša po svojoj prilici je došlo do greške, jer je Vladekovo telo, rođeno i nastanjeno na ovoj zemlji, dobilo nekakav lak, prilično duhovan organ, koji nikako nije izlazio na kraj s tromošću materije. S vlastitim udovima, sa snom, s proticanjem vremena, s težinom kamenitog tla. Praiskonski ritam, koji susede u proleće isteruje u polje, leti na livade, a ujesen na krompirišta, njega ovlaš dotiče. Zbog toga je Vladek, iako je srednje pio i bio pristojan čovek, u selu zauzimao prilično loše mesto, a kada je reč o dohotku po glavi, onda poslednje. Pokušavajući da nedostatak unutrašnje snage ublaži dosetljivošću, slao je okolnim domaćinima decu s ceduljicama: „Gospođa Genja, nemamo za hleb, molim vas, pozajmite nam pedeset hiljada“. Ljudi su s vremena na vreme pozajmljivali, a katkad ih izbacivali napolje, kada je cedulja gospođi Genji dospela kod gospođe Vjesje – najžešćeg neprijatelja prve. Povremeno je priskakala u pomoć socijalna zaštita, povremeno sveštenik, međutim nisu mogli da učine ništa osim trenutne pomoći, jer je na kraju krajeva Vladek bio dobar otac i najveću radost mu je pričinjavalo kada su se dečurlija priljubljujivala uz njega, od glave do pete. Tada bi sedeo zadovoljan kao mormon, a žena odlazila na posao u šumu.

U selu se nalazio kiosk. Kada je u okolini vladao komunizam, najveći darodavac sivila, ta kućica je ličila na mutni akvarijum, u kome je lebdelo nekoliko četkica za zube, tri vrste cigareta i belo, dosadno lice prodavačice. Listovi *Opština*, *Poljski poljoprivrednik* nudili su radost i obećanja. „Dve karte za PKS⁴ i paklicu popularnih⁵.“ „Dve

⁴ PKS – Državni autotransport. (*Prim. prev.*)

⁵ Popularne – marka jeftinih poljskih cigareta, koje su se proizvodile u Krakovu do 1996. godine, najpre bez filtera, kasnije s filterom. (*Prim. prev.*)

paklice popularnih i jednu kartu za PKS. “ I šibice. Koliko kombinacija.

A sada se čini kao da se naredno stvaranje sveta ne odvija u vremenu i prostoru, već u oblasti boja. Taj izlog je najšarenije mesto u prečniku od petnaest kilometara. Stare žene zastaju, da bi razgledale, i u njihovim tamnim, upalim očima pali se žuta, azurnoplava, sedam nijansi crvene, zlatna, srebrna, modra, zelena, kakve, živeći ovde sedamdeset godina, nikada nisu videle. Vode potopa se povlače, poslednji sekretari su potonuli ili umakli, zlo je istrebljeno, a na nebu izlazi nova duga, znak pomirenja. Stare žene stoje kao životinje puštene iz Nojevog kovčega i posmatraju znake najnovijeg saveza. Pejzaž nikada nije budio takvo interesovanje. Kao da je ono staro delo Boga izbledelo, kao da su kiše, snegovi i patnja skinuli sa njega svu farbu, učinivši ga prozračnim.

Duga izloga šalje tvrdu, odlučnu svetlost, u kojoj se uzdižu čudotvorne zaklinjalice na nerazumljivom jeziku.

Bela boja – *Similac Isomil* – to je čistota, radost, nevinost i večna slava, to je boja Hristove odeće na gori Tavor, to je biser iz Solomonovog hrama. Plava – *Blue Ocean Deodorant* – jeste boja Majke Božije, firmamenta, isto kao i bela znači čistotu. Crvena – *Fort Moka Desert* – to je boja Svetog Duha, koja raspiruje vatru ljubavi i pojavljuje se u vidu ognjenih jezičaka, to je takođe i boja Raspeća, krsta i svih onih koji su zbog vere išli čak do prolivanja krvi. Crna – *John Players Stuyvesant* – to su smrt, žalost, tuga i umoljavanje, ali i prezir prema svetlu, odbacivanje, tama, koju samo natprirodna svetlost može raspršiti. Zelenilo – *Fa Fresh Creme and Soap* – to je boja nade, jer se smaragdna duga u Apokalipsi pojavljuje kao znak milosrđa Suda.

I mnogi drugi, jer se ovde ne pominju nikakva vrlina, nikakva nijansa. Pravougaona mandala nalazi se u mrkom prostoru između sumornog bircuza i seoskog trga, kao i prozor na drugoj strani bića dopušta da se zaviri u tajnu budućnosti, da se odredi vlastiti položaj i izabere put ka oslobođenju.

Prema tome, one stare žene i dečurlija stoje pred mapom novog sveta, čiji kontinenti su uređeni prema željama pojedinih delova tela, prohtevima i ukusima. Tu caruju jednoznačne boje. Nema mesta za maštu. To neće nadgristi ni vreme, ni promenljiva svetlost, ni kapric prirode. Nije isključeno da je novi Jerusalem već na putu.

To je Vladekovo delo. Kada je sveštenik u crkvi govorio da je teško, ali da treba, jer je to cena slobode i Poljske i da poljoprivrednik uvek treba... itd., Vladek je uhvatio nekakav bočni vetar, koji nikada nije duvao niz te doline. Prodao je šta je imao, kupio sirenicu⁶, iznajmio kiosk i sav onaj sjaj i čuda počeo da dovozi iz Rimanova. Žena je još uvek pola dana provodila u šumi, kao da još uvek veruje u smisao monotonije pokreta i ogrubelih ruku, dok su deca išla u školu, želeći da na anahron način osvoje svet. Drugi su uveče za stolom vršili složena preračunavanja cena mleka u odnosu na cene traktorskog goriva, cene goriva u odnosu na cene govedine, govedine u odnosu na krmu, krmu u odnosu na struju, struju u odnosu na vunu, vunu opet u odnosu na mleko – i tako bez kraja i konca. I dok su im se svaki put pokazivali egzistencijalni apsurdni – jer se radilo o egzistenciji – Vladek je jednostavno izračunavao dnevnu zaradu ili punio auto za sledeći dan. Jer, nije samo jedno selo, već je cela okolina trebalo

⁶ Sirena, sirenica – popularan poljski auto koji je proizvođen u Varšavi od 1957. do 1972, a od 1972. do 1983. u Bjelsko-Bjaljoj. (*Prim. prev.*)

da upozna ukus štapića Mars. Kasnije je usledila baraka od dasaka i firma „Strana polovna odeća“, a još kasnije lepa kuća s voćem i povrćem izloženim na prodaju, sa nekoliko stočića na otvorenom, sa pet vrsta piva. I policia u uglu kuće – pozajmljivanje kasete i video-kasete.

Ujutru Vladek u kožnoj jakni seda u crveni kombi fijat, a njegova žena u kompletu od teksasa u šestogodišnju peglicu⁷. Kreću prema svojim zlatnim majdanima, bonancama, pijacama s Rusima, da bi se tek uveče vratili s robom ili s dobrim izgledima. Poslove na licu mesta obavljala su deca, jer im je škola već ličila na anahronizam: onaj poljski jezik im je nepotreban, a teorijsko računanje dosadno.

I, Vladek, vlasnik tog oltara, u odnosu na koji je crkveni, majski, poput dalekog odraza; njegove pastelne, lepršave i kratkotrajne boje venu kao cveće i raspadaju se poput traka. Vladek, kao Arijel među Kalibanima, uhvatio je one iznenadne, nepoznate daške vetra i njegova duša uzdiže se u vazduhu iznad sela, dok se ostali prepuštaju starim, teškim i beznadnim zanimanjima. Četrdeset godina očekivanja, hibernacije u stanju bede, da bi se za dve godine preobrazio u glasonošu i vesnika nove opštesvetske religije, koja će ukinuti protivurečnosti, poništiti sporove i konkretizovati želje. Jer, na kraju krajeva, šta radi mag Apolonije Solovjov, ako od vazduha ne iščarava najčistije i najsvetlije boje? Boje, koje svet nije video.

Stare i mlade žene, deca, udaljuju se od izloga. Teško je odgonetnuti njihove misli, mada u mislima ne dolazi do promena. Pre dotiču osećanja, mesta na kojima se rađaju divljenje ili ushićenje.

⁷ Peglica – poljski fijat 126, proizvođen u Bjelsko-Bjalaj od 1973. do 2000. godine. (*Prim. prev.*)

U novim, okrećenim kućama pojavljuju se minijature Vladekovih izloga. Na kredencima, na televizorima, na sjajnim regalima stoje nizovi praznih konzervi od piva Dab, kartonska pakovanja Maxim Brandy, nizovi praznih kutija za pakovanje Gold Wiener, Orange Juice, prazne kocke, čija se sadržina ne mora nužno upoznati. Smeštene su nešto niže od starih prašnjavih oleografija: Sveti Josif boje sepije, bledoplava Majka Božija, crno-beli Sveti Otac.

Jedna Marija, jedan Josif, jedan papa, a sa suprotne strane tolika količina, tolika raznorodnost...

Vladek je nedavno kupio žuk⁸, jer se čuda već nisu smestala u fijat.

⁸ Žuk, buba – tip kamiona proizvođen od 1956. do 1998. u Lublinu, za domaću upotrebu i za izvoz. (*Prim. prev.*)